

Marinehistorisk Tidsskrift

august 1968

1. årgang

nr. 4

MARINEHISTORISK TIDSSKRIFT
august 1968 1. årg, nr. 4

udgives af
Marinehistorisk Selskab
(sekretæren)
Ved Fortunen 10 A
2800 Lyngby
tlf.: 87 22 54
girokonto: 6 73 50

redaktion:
Stud.mag. Hans Chr. Bjerg
Rektorparken 12,9 t.v.
2450 Kbh. SV

udsendes
4 gange om året til medlemmer af Marinehistorisk Selskab og Selskabet Fregatten Jyllands Venner.

eftertryk
af hele artikler, der bringes i tidsskriftet, kan kun finde sted efter aftale.

forsiden
er tegnet af marinemaleren Søren Brunoe specielt til Marinehistorisk Tidsskrift og forestiller orlogsskibet DANNEBROGE, idet det løber op i vinden og lader ankeret falde under slaget i Køge Bugt 4.10.1710.

25-årsdagen for søndag den 29. august 1943 er passeret og blevet mindet i de fleste maritime tidsskrifter, og MARINEHISTORISK TIDSSKRIFT vil heller ikke danne nogen undtagelse herfra. Dette nummer indeholder væsentligt stof om flådens stilling og sænkning den 29.8.1943. I denne anledning er tidsskriftet denne gang udvidet til 24 sider. Oplaget er på 1000.

Herfra skal rettes en tak til kaptajnlejt-nant Bisp for dennes tilladelse til gengivelse af uddrag af en dagbog fra 29.8., som aldrig før har været offentliggjort.

Med nærværende nummer afsluttes tidsskriftets 1. årgang. Alt i alt er resultatet opmuntrende. Der har været en stigende interesse i gennem hele året, som lover godt for det fremtidige arbejde. Interessen og behovet er tilsyneladende tilstede, vanskeligheden er dog fortsat at skaffe skribenter til tidsskriftet. En vanskelighed, der måske bunder i, at vi ikke endnu kan tilbyde honorarer. Dog - der synes at ske en bedring af situationen, og fortsætter succes'en fra 1. årg. må en udvidelse af tidsskriftets ramme alvorligt overvejes.

Kommandørkaptajn Steensens bog om Vore Panserskibe forventes udsendt omk. 1.okt., kun medlemmer, der har betalt deres kontingent vil få bogen tilsendt.

Litteratur, der ønskes anmeldt i tidsskriftet, bedes tilsendt redaktøren.

HANS CHRISTIAN BJERG

Meddelelser fra Marinehistorisk Selskab

Med tilladelse fra Chefen for Flådestationen indbyder Marinehistorisk Selskab sine medlemmer til en rundvisning på Holmen

Søndag den 22. september 1968 kl. 13.00

Mødested:

Værftsbrovagten for enden af Prinsessegade (Amager)

Rundvisningen vil blive forestået af styrelsen og materielforvalter Topsøe-Jensen. I tilfælde af regnvejr er der skaffet plads til et indendørsarrangement. Rundvisningen påregnes afsluttet ca. kl. 16.

V E L M Ø D T

Meddelelse til medlemmer af selskabet: Fregatten Jyllands Venner.

Efter fælles overenskomst vil dette blad blive udsendt fire gange om året, også til medlemmerne af Selskabet: Fregatten Jyllands Venner for at give meddelelse om selskabets virke for at få en istandsættelse påbegyndt af det flydende fregatmuseum i Ebeltoft. Det er bestyrelsens håb at bladet derved kan fremme begge foreningers trivsel.

Der er mange som ikke husker på, at den hundredårige egetræsbyggede fregat hvert sommerhalvår modtager et stigende antal turistbesøgende i selve Ebeltoft havn, hvor fregatten ligger fortojet og flyder på egen kæl og stadig er tæt. Det store antal besøgende har vist, at nu må hoveddækket lægges, så at de besøgende ombord får et gunstigt indtryk af det enestående interessante minde om vor søfarts betingelser i sejskibstiden.

Fregattens hjemsted blev Ebeltoft i vort lands geografiske centrum, netop valgt af Nationalmuseets daværende direktør Brøndsted. Det viste sig at Jylland kunne tåle hurtigere bugsering fra København til hovedlandet end forventet. Ebeltoft by havde indrettet en fortræffelig havn for fregatten. Den store bilparkeringsplads lige ved fregatkajen har bidraget til at skibet er blevet en af Nationalmuseets mest besøgte afdelinger uden for Sjælland. Den har allerede vist sin museumsverdi.

Istandsættelse af den 100-årige fregat må snarest fremmes. De gunstige resultater, der er opnået ved oprettelsen og istandsættelsen af Den gamle By i Århus og Frilandsmuseet i Lyngby, og mange andre berømte historiske bygninger og slotte, der, trods meget ensom beliggenhed, er blevet betydningsfulde turistattraktioner - en kulturnation værdig - viser at tidspunktet nu er kommet til at den egetræsbyggede sejlfregat fra midten af forrige århundrede, der endnu flyder og holder tæt, bliver bragt i en sådan stand, at de besøgende forstår det de ser. Livet til søs i dette århundrede har fået bedre levebetingelser end før i tiden, hvor fælles skæbne på fælles kæl var afhængig af vind og vejr. Sejskibstiden, som var en betingelse for dansk erhvervsliv, krævede mange forlis og store tab. Gamle skibe bliver glemt og "Ingen rejse varer evigt undtagen for sunkne skibe". Den eneste undtagelse er fregatten i Ebeltoft. Den har været knyttet til vort land både i krig og fred og den trækker nu i svære ankerkæder, hvori den ligger fortojet. Der findes ikke magen til den på denne side af vor klode.

H.H.Kjalsen.

Møde i Fællesudvalget for Fregatten Jyllands Bevarelse
blev, efter fregatten kom til Ebeltoft i 1960, konstitueret som en fællesnævner udadtil overfor regering og folketing og offentlige myndigheder for de organisationer, der slutter op om dens bevarelse og virker udadtil med fælles postadresse.

I Fællesudvalgets møde 28/6-68 i Nationalmuseet deltog dets direktør, rigsantikvaren og repræsentanter for de tilsluttede foreninger, herunder fra Ebeltoft byråd. Formanden for fællesudvalget direktør Mogens Lichtenberg aflagde beretning og redegjorde for den række forhandlinger, som han og næstformanden gennem de sidste fire år havde ført med fire af kulturministeriets skiftende ministre, dog hidtil uden konkrete resultater.

Dernæst aflagde skibsbygmester Thurø Nielsen, som stadig virker ombord i fregatten, en interessant, saglig og gunstig rapport om fregattens tilstand, som han betegnede som særdeles god. Skibet underkastes nu årligt en kemisk behandling i en uge mod svamp og med fuldt tilfredsstillende resultat. Skroget er så tæt at lensepumpning næsten er overflødig. Skrogets vintertag er foreløbig lige så uskønt som nødvendigt. For under sommersæsonens turistbesøg at kunne blive det kvit, er det nødvendigt at hoveddækket bliver lagt. Vellagret træ dertil ligger parat på fregattens lille skibsværft, som ligger umiddelbart ved fregatten, men faglig arbejdskraft for at lægge hoveddækket er nødvendig og må udføres snarest muligt.

Der er påbegyndt udenbords maling af Jyllands skrog og det forventes at master og rig, som ligger på Holmen i København, snarest overføres til Ebeltoft.

Formanden fremhævede, at der selvfølgelig kun stiles mod en istandsættelse af fregatten som en museumsgenstand, så den besøgende får et klart indtryk heraf ved besøget ombord, uden at man dog på nogen måde tilstræber at gøre skibet "sødygtigt til sejlads på åbent hav".

Det blev fremhævet, at Ebeltoft var velegnet og interesseret i at være fregattens fremtidige hjemsted og at al kraft nu må sættes ind på at opnå en successiv restaurering. Fregattens daglige vedligeholdelse, tilsyn, assurance m.m. finansieres udelukkende af entréindtægterne. Fregatmuseet har vist sin eksistensberettigelse ved at det - bortset fra de store museer, besøgmæssigt har anden-pladsen blandt vore kulturhistoriske seværdigheder. Det vedtoges at henstille til Ebeltoft Byråd at andrage kulturministeriet om statsstøtte til etablering af hoveddækket over en 10-årig periode, med et beløb på 300.000 kr.

H.H.Kjølsten.

Den årlige generalforsamling i Selskabet Fregatten Jyllands Venner
 fandt sted d.12/7 d.å. på selskabets kontor. Formanden aflagde beretning og om overenskomsten om at nærværende blad fremtidig også tilgår fregatselskabets medlemmer blev også vedtaget. Regnskabet blev forelagt og godkendt i forbindelse med et forslag om årskon-tingentets forhøjelse til 25 kr. Under "eventuelt" forelagde bestyrelsen nye vedtægter for selskabet, som blev tiltrådt og underskrevet af bestyrelsen.

S.A.Jensen efterlyste en koordinering på "vennernes" arbejde på landsbasis og bebudede et forslag i så henseende. Der udtaltes en forståelse af disse bestræbelser, der også tilgodeses ved med-udsendelse af nærværende blad til medlemmerne.

I fregatselskabets bestyrelse er formanden: Fr.Hedemann, den fung. næstformand H.E.Raun, Frits Hammer Kjølsten, S.A.Jensen, Sv. Holm Jensen, Viggo Topsøe Jensen, Per Kjølsten. "Vennernes" kontor er Broløggerstræde 9, 1211 København K, telefon 111300, som også er Fællesudvalgets kontor.

Fregatmuseet i Ebeltoft er åbent daglig kl.10-17 i sommerhalvåret og eventuelt med samlet selskab efter aftale. S.A.Jensens telefon er (063)41511, aften (063)41138.

H.H.Kjølsten.

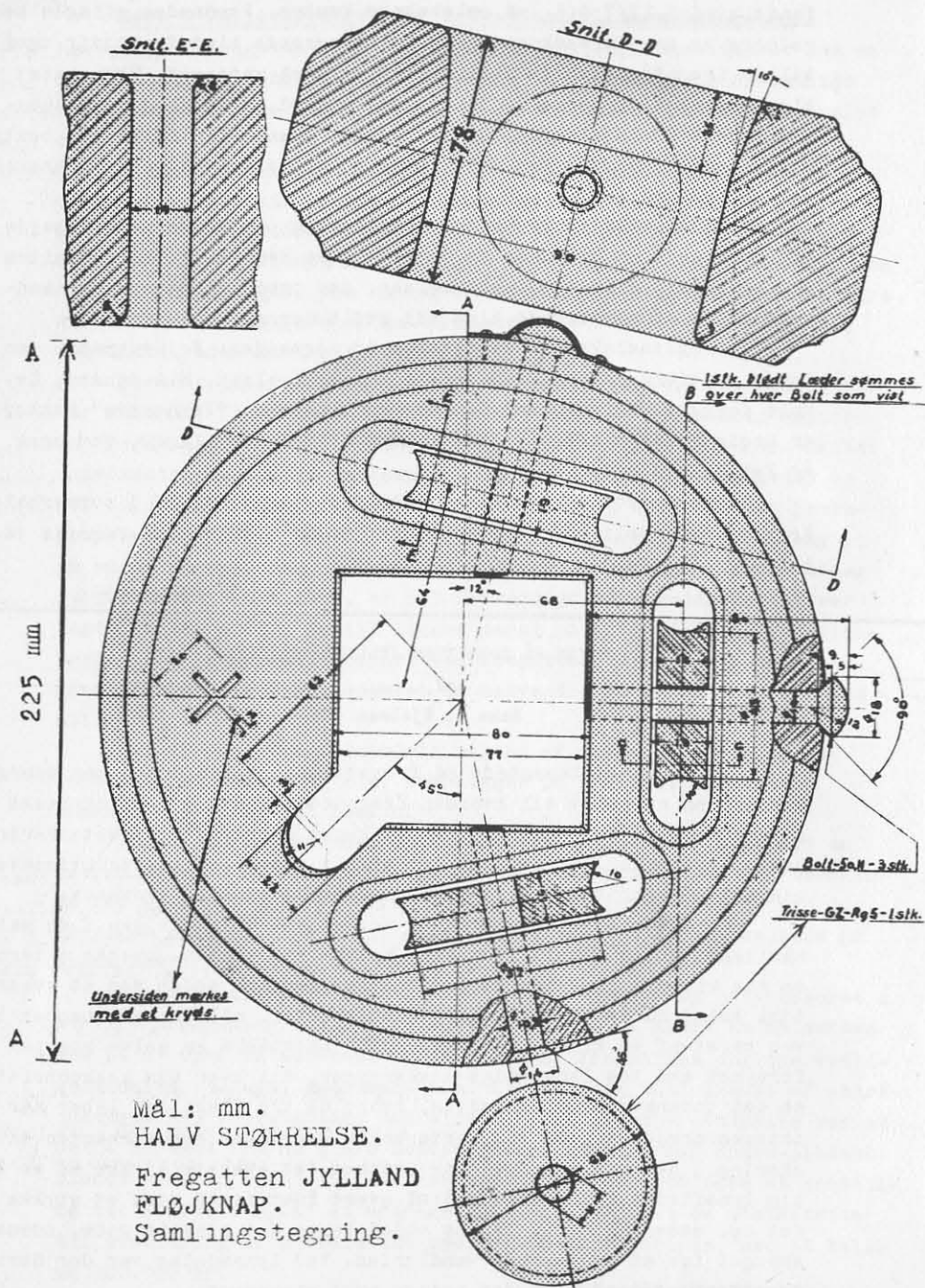
PÅ MAVEN PÅ FREGATTEN JYLLANDS FLAGKNAP

af

Hans H. Kjølsten

Der er mange besøgende på fregatten i Ebeltoft der har spurgt: kender man nu noget til hvordan fregatten egentlig var indrettet det må dog være en forudsætning for at kunne påbegynde en restaurering? Hertil svares så, at man har det hele i masser af konstruktionstegninger og beskrivelser, så i den henseende kan alt besvares.

Her gives et lille eksempel ved at vise flagknappen i en målsat samlingstegning i halv størrelse med mm angivelsen. Øverst i tegningen ses knappen fra siden, og under ses den fra neden med et kvadratisk hul i midten, svagt tilspidset øfter, således at knappen bliver båret af en krave på bramstangen. Endvidere er selve knappen forsynet med tre langagtige udskæringer, til hver sin pokkenholtrisse med indsnævring i omkredsen, hvori de tre flaglinier løber når trissen drejer sig om sin midterbolt. Endvidere har firkanten en udskæring i det ene hjørne, hvor igennem det øverste stykke af en bøjelig lynafleder (lynildsleder) af svært kobbertråd stak et stykke lodret op, medens lederen førtes nedad langs det stående gods, udenom skroget for at ende under vandlinien. Ved lynnedslag var der derved "jordforbindelse", som det hedder nu i elsproget.

Mål: mm.
HALV STØRRELSE.
Fregatten JYLLAND
FLØJKNAP.
Samlingstegning.

Det er karakteristisk at se hvor nøjagtigt tegningen angiver alle nødvendige mål.

Det der før i tiden betragtedes som sejlskibssømandens almindelige dagligdags arbejde i riggen, ville i dag betegnes som akrobatik uden sikkerhedsnet og svimmelhed. I høj søgang blev svingningerne i masterne større jo højere man var oppe og hvor fejlgreb betød enten et fald lige ned i havet eller en knusning mod dækket - i almindelighed med dødelig udgang. Det betragtedes som noget selvfølgelig for de frivillige lærlinge ombord at have ligget på maven på flagknappen selv om der var udstedt et formelt forbud. Udsigten for den der lå på maven på flagknappen 50 meter oppe, kunne bedst nydes når skibet lå til ankers, måske ved aftentid, men kun under kontrol af kollegiale vidner. Der måtte først klatres op ad det øverste stykke af den glatte lodrette bramstang inden man kunne komme udenom knappen og så op på den.

Men fregattens flagknapp havde heller ikke større diameter end afstanden mellem spidserne mellem udspilet tommel- og lillefinger, 22,5 cm for en voksen. Se tegningen: A-A. Det lod sig netop gøre at klatre op på den fordi diameteren ikke var større.

Hans H.Kjelsen.

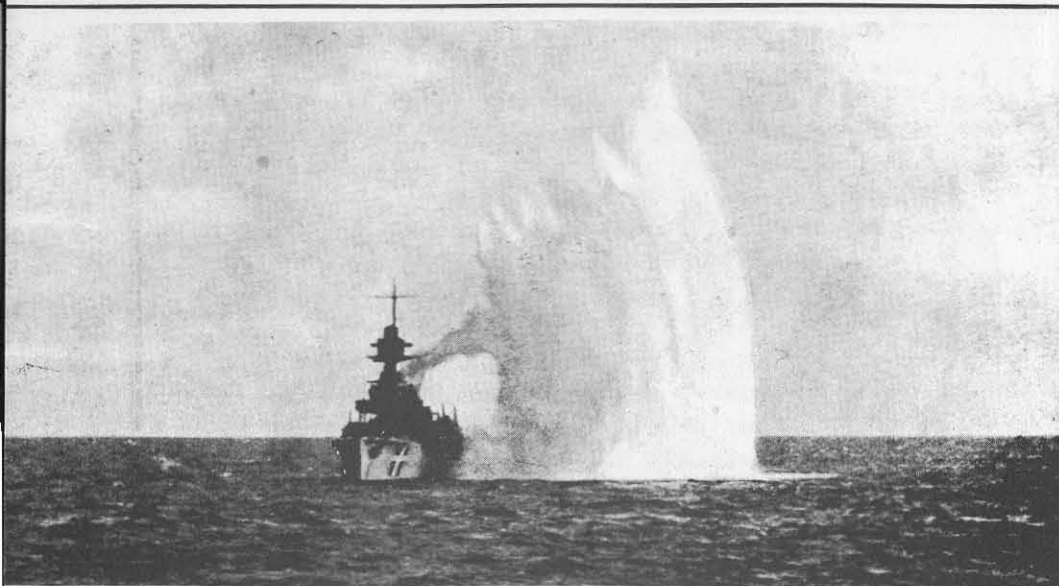
PLACERINGEN AF FLÅDENS SKIBE DEN 29. AUGUST 1943

I forbindelse med en gengivelse af listen over danske orlogsfartøjer den 29.8.1943 skal der nedenstående forsøges en geografisk rubricering af fartøjerne, der også fremgår tilnærmelsesvis af kortet, som vises på pag. 9. Den geografiske placering, således som den fremgår af kortet, taler på flere måder for sig selv.

Som kilder til nedenstående liste er benyttet følgende til hvilke, der iøvrigt henvises:

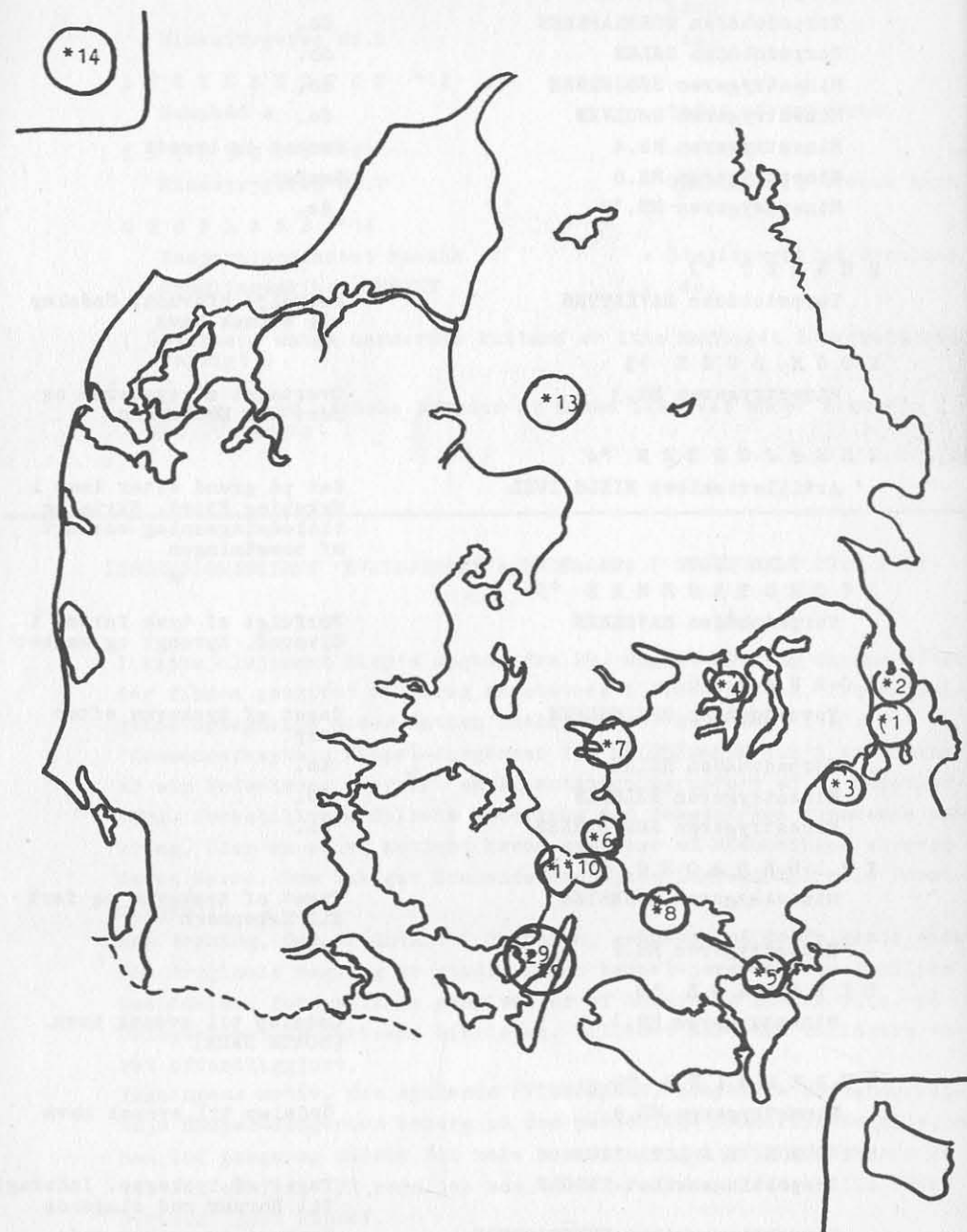
F.H.Kjelsen: DA DANMARKS FLAADE BLEV SÆNKET, bl.a. 2.oplag, 1945

R.Steen Steensen: FLAADENS SKIBE DEN 29. AUGUST 1943 OG DERES
SENERE SKÆBNE. Tidsskrift for Søvesen 1953
124. Aarg. pp. 321-52.

H O L M E N *1

Artilleriskibet PEDER SKRAM	+ Sænket
Inspektionsskibet ISLANDS FALK	+ Ubeskadiget, taget af tysk.
Inspektionsskibet BESKYTTEREN	+ do.
Mineskibet LINDORMEN	Sprængt og sænket
Mineskibet LOUGEN	do.
Mineskibet LAALAND	do.
Mineskibet LOSSEN	do.
Mineskibet KVINTUS	+ do.
Mineskibet SIXTUS	+ do.
Værkstedsskibet HENRIK GERNER	Brændt og raseret
Undervandsbåden HAVMANDEN	Sænket
Undervandsbåden HAVFRUEN	+ do.
Undervandsbåden HAVKALEN	do.
Undervandsbåden HAVHESTEN	do.
Undervandsbåden ROTA	do.
Undervandsbåden BELLONA	+ do.
Undervandsbåden FLORA	+ do.
Undervandsbåden DAPHNE	do.
Undervandsbåden DRYADEN	+ do.
Minestrygeren SØHUNDEN	+ Sprængt og sænket
Opmålingsskibet HEIMDAL	+ Ammunitionsmagasinerne fyldt med vand
Opmålingsskibet FREJA	+ Ubeskadiget, taget af tysk.
Torpedobåden NARHVALEN	+ do.

Torpedobåden HVALROSSEN	Sprængt og sænket
Torpedobåden MAKRELEN	do.
Torpedobåden NORDKAPEREN	do.
Torpedobåden SÆLEN	do.
Ministrygeren SØBJØRNEN	do.
Ministrygeren SØULVEN	do.
Ministrygeren MS.4	Sænket og brændt
Ministrygeren MS.8	Sænket
Ministrygeren MS.10	do.
S U N D E T *2	
Torpedobåden HAVKATTEN	Patrulje afbrudt. Undslap til svensk havn
K Ø G E B U G T *3	
Ministrygeren MS.3	Overtaget af tyskerne og ført til København
I S E F J O R D E N *4	
Artilleriskibet NIELS IUEL	Sat på grund efter kamp i Nykøbing Fjord. Skyts og ildledningsanlæg ødelagt af besætningen
S T O R S T R Ø M M E N *5	
Torpedobåden HAVØRNEN	Forfulgt af tysk fartøj i Ulvsund. Sprængt og sænket
K O R S Ø R *6	
Torpedobåden SPRINGEREN	Taget af tyskerne efter kamp
Torpedobåden HAIEN	do.
Ministrygeren SØLØVEN	do.
Ministrygeren SØRIDDEREN	do.
K A L U N D B O R G *7	
Ministrygeren SØHESTEN	Taget af tyskerne og ført til København
Ministrygeren MS.2	do.
S K E L S K Ø R *8	
Ministrygeren MS.1	Undslap til svensk havn. (SORTE SARA)
R U D K Ø B I N G *9	
Ministrygeren MS.9	Undslap til svensk havn
S T O R E B È L T *10	
Inspektionsskibet INGOLF	Taget af tyskerne. Indbragt til Korsør med slagside
Inspektionsskibet HVIDBJØRNEN	Sprængt og sænket ved Vengeance-grunden

N Y B O R G *11	
Ministrygeren MS.5	Taget af tyskerne efter kamp
Ministrygeren MS.6	do.
L U N K E B U G T E N *12	
Dampbåd A	Taget af tyskerne
K A T T E G A T *13	
Ministrygeren MS.7	Undslap til svensk havn
G R Ø N L A N D *14	
Inspektionsskibet MAAGEN	+ Stationeret på Grønland
Opmålingsskibet TERNEN	+ do.
(Søværnets mange uarmerede kuttere er ikke medtaget i ovenstående oversigt)	
(tegnet + ved skibene betyder at disse ikke var under kommando den 29. august)	

INSPEKTIONSSKIBET "HVIDBJØRNEN"s UNDERGANG I STORE BÈLT 29.8.1943

I kaptajnløjtnant Bisp's dagbog fra 29. august 1943 og dagene efter, der findes gengivet i uddrag andetsteds i tidsskriftet, findes følgende optegnelse under datoen onsdag den 8. september 1943:

"Kommandørkaptajn Hempel-Jørgensen fra HVIDBJØRNEN fik i Anledning af sin Fødselsdag overrakt en Blyantstegning udført af en Kadetlærling, forestillende Skibets Undergang med Besætningen svømmende omkring. Uden om selve Motivet havde samtlige af Besætningen skrevet deres Navne. Som Tak gav Kommandørkaptajnen Lagkage til hele Besætningen".

Den tegning, der er omtalt i dagbogen, gengives på de følgende sider. Den originale tegning er stadig i den hempel-jørgensenske families besiddelse. Fotografiske gengivelser af tegningen findes bl.a. på Orlogsmuseet og Marinens Bibliotek. Billedet har ikke tidligere været offentliggjort.

Tegningens motiv, den synkende HVIDBJØRNEN, benyttede kommandørkaptajn Hempel-Jørgensen senere på den personlige erindringsmedalje, som han lod præge og uddele til hele besætningen på HVIDBJØRNEN som en tak fra chefen. På medaljen ses ovenover den synkende HVIDBJØRNEN devisen: ÆREN REDDET.

Red.

HVIDBJØRNEN

Bent Jørgensen Bent Komet
B. Mikkelsen E. Hansen
B. Thomsen H. J. Jørgensen
G. Thomsen H. J. Jørgensen
F. Thomsen H. J. Jørgensen

E. Thomsen
J. J. Krüger.

L. J. Kier
J. J. Kier

Bent Ring
F. B. Kier
J. Thomsen

Thomsen
B. J. Kier
J. Thomsen

Thomsen
F. B. Kier
J. Thomsen
N. J. Kier

B. Thomsen
Kier
J. Thomsen
F. B. Kier
J. Thomsen

Thomsen

Thomsen
J. Thomsen

Thomsen
J. Thomsen

J. Thomsen
J. Thomsen

Thomsen
J. Thomsen

J. Thomsen
J. Thomsen

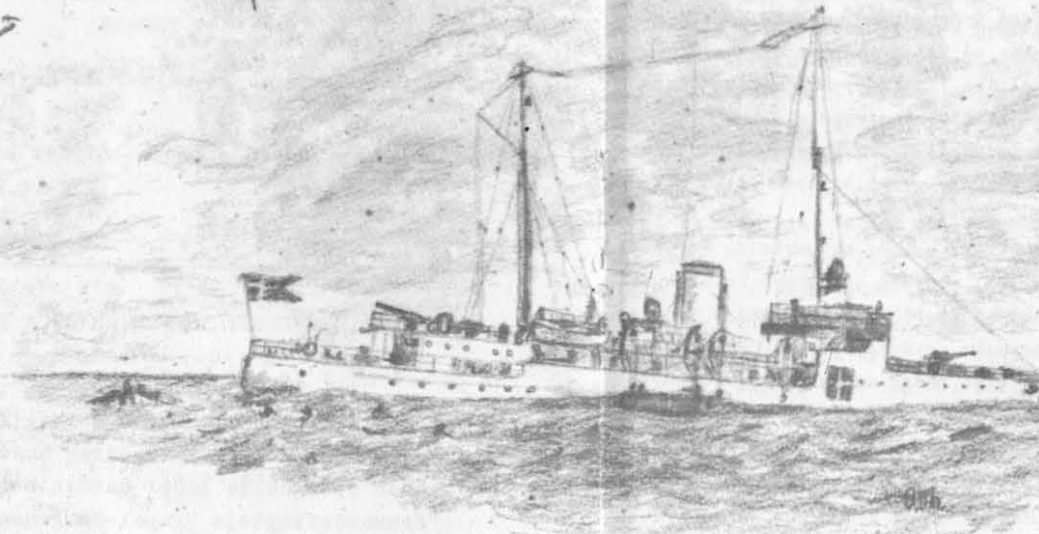
J. Thomsen
J. Thomsen
J. Thomsen
J. Thomsen
J. Thomsen

J. Thomsen
J. Thomsen
J. Thomsen
J. Thomsen
J. Thomsen

J. Thomsen
J. Thomsen
J. Thomsen
J. Thomsen
J. Thomsen

J. Thomsen
J. Thomsen
J. Thomsen
J. Thomsen
J. Thomsen

J. Thomsen
J. Thomsen
J. Thomsen
J. Thomsen
J. Thomsen

SØNDAG DEN 29. AUGUST 1943

Nedenstående gengives et uddrag af nuværende kaptajn-løjtnant E. Bisp's dagbog fra "søndag den 29' August 1943 og Dagene derefter". E. Bisp forrettede i sommeren 1943 tjeneste som artilleri-Regnskabsfører og skydelærer i inspektionsskibet INGOLF, der da var udrustet som kadetskoleskib. En afskrift af originalen findes bl.a. på Marinens Bibliotek.

Efter at INGOLF og HVIDBJØRNEN paa mindre end 3 Timer Lørdag Eftermiddag d. 28' August havde provianteret og fyldt Vand i Svendborg, sættes Kursen atter ud af Sundet for at ankre op i Lunkebugten ud for "Valdemar Slot". Grundet paa de sidste Dages Uroligheder i forskellige fynske Byer var Situationen mere spændt end nogensinde, hvorfor ogsaa al Landlov var ophævet.

Søndag Morgen lidt før kl. 0600 ankom Lodsbaaden fra Thure med Meddelelse om, at der var Undtagelsestilstand her i Landet, og at et tysk militært Kup var nært forestaaende.

Kl. 0600 blev jeg vækket ved Signalet "Klart Skib", en mærkelig Fornemelse at høre dette saa tidlig en Søndag Morgen; men med den sikre Følelse, at denne Gang var det Alvor, tørnede jeg hurtigt ud og fik det nødvendige Tøj på Kroppen og udstyrede mig med Staalhjelme, Gasmaske og Revolver. Da jeg kom op paa Overbygningen, var Kadetterne allerede i fuld Sving med at klargøre Skytset. Med den Fart og Iver som alle viste, varede det ikke længe, før jeg kunde melde "Klar" til Artilleriofficeren, Kaptajn-løjtnant Helms. Mand og Mand imellem blev der spurgt "Hvad er der paa Færde?" - "Er der sket noget?"; men det rigtige Svar udeblev.

Kl. 0635 ankom et Patruljefartøj fra Svendborg med en Melding til Chefen, Kommandør Evers.

Kl. 0645 blev der pebet "Baksmønstring paa Agterdækket, alle Mand med op".

Chefen meddelte nu, at Tyskerne forsøgte militært Kup overalt i Danmark at der blev kæmpet i København og ved Ringe, og at Militæret til Morgen var rykket ud af Svendborg. Chefen lod os forstaa, at Situationen var meget alvorlig og bad os gaa til vort Arbejde med Ro og Besindighed. Chefen sluttede med et "Gud bevare Kongen", som vi alle gentog, hvorefter vi alvorsfulde gik for efter.

Vi overgik nu til A.L. Krigsvagtsrulle. Kl. 0735 ankom Patrulje fartøj med Meddelelse om, at Modstanden var indstillet paa Fyen og at Forbindelsen med Sjælland var afbrudt.

INGOLF og HVIDBJØRNEN gjorde klar til letning, mens Kutterne SVANEN og THYRA samt DAMPBAAD A skulde blive liggende. Som Fører af D.A. udvalgte Næstkommanderende en værnepligtig Styrmand fra THYRA kaldet "Obersten", en rask

Gut helt igennem. Han nægtede imidlertid at gaa om Bord og sagde meget slagfærdigt: "Nu, da jeg endelig har en Chance for at komme op at slaas, vil jeg ikke om Bord i saadan en Potte, og der er heller ingen, der skal faa mig derover". "All-right! saa bliv Styrmand", sagde Næstkommanderende.

Derpaa lettede vi og satte Kursen Nord paa. Stemningen var overalt rolig og behersket og efterhaanden som Folkene havde tilendebragt Morgenmaaltidet indtog alle igen deres "Klartskibsposter". Hver Mand fik udleveret 1 Pk. Cigaretter, og jeg selv røg en dejlig Cigar til min halvkolde Morgenkaffe. Alle var ved godt Humer, maaske med en vemodig Tanke for dem derhjemme, jeg selv ikke mindst. Vejret var straalende og Solen skinnede. Taageflaskerne blev bakset frem og anbragt for og agter og derefter afprøvet. Fartøjerne blev svunget ud klar til hurtig Affiring. Efterhaanden rygtedes det, at Chefen havde til Hensigt at søge svensk territorial Farvand, og paa Dækket diskuterede vi ivrigt, om vi nu skulde gaa senden om igennem Storstømsbroen, eller norden om Sjælland.

Kl. ca. 1000 befandt vi os midt i Store Bælt et godt Stykke Syd for Sprogø. En Del Skibe var i Sigte, blandt andet et Par tyske Vagtskibe.

Kl. 1015 saa vi en tysk Minestryger støvne imod os med sydvestlig Kurs. Af Røgen kunde vi se, den havde fuld Damp oppe. Den passerede foran os i en Afstand af ca. 1 Sømil, Hver Mand stod paa sin Post, villig til at gøre en Indsats i det givne Øjeblik. Forhaandsammunition var hejst op, og Kanonerne ladte, klar til den første Ildaaab mod levende Maal. Fra Ildlederbroen kom der Ordre for Opsatshøjde og Sideforskydning; men til stor Skuffelse udeblev Ordren "Salve". Minestrygeren gav nu følgende Signal: "Afgaa øjeblikkelig til Korsør", hvorpaa INGOLF satte Signalet "Gaar til København efter Ordre". Dette besvarede Tyskerne imidlertid ikke, enten de nu ikke vilde eller ikke forstod det. Derimod satte Tyskerne nu Signalet "Vi sætter Baad i Vandet"? I Mellemtiden gav Chefen Ordre til, at alle paa Dækket skulde tage Staalhjelmen af og saavidt mulig gaa i Dækning antagelig for at give Tyskerne det Indtryk, at vi ikke var Kampklar. Selv synes jeg, det var latterligt. Med stor Spænding saa vi den tyske Motorbaad støvne imod os. Hvad mon den vilde bringe? Ja efter Chefens Formening, skulde det være en Parlamentær. Der blev udlagt Stormlejder om Stb., og Næstkommanderende, Orlogskaptajn Westrup, stod klar til Modtagelsen. Fra Baaddækket kiggede jeg spændt ned langs Sidedækket for om muligt at tage et Foto af disse selvbudne Gæster.

Men Piben fik hurtigt en anden Lyd. Med Lynets Hastighed entrede Tyskerne op ad Lejderen, og lige saa saare de havde faaet Fødderne paa Dækket, ret-

9) Efter kadetternes udtalelser hersker der almindelig forvirring i signaleringen på INGOLF.

tede de deres Maskinpistoler mod de omkringsstaaende og beordrede dem afvæbnet. En Oberløjtnant samt 2 menige sprang op paa Kommandobroen, hvor de over for Chefen erklærede Skibet for Prise, og at nu havde de overtaget Kommandoen. 3 á 4 Mand sprang ned i Maskinen, 2 Mand forblev paa Agterdækket, 3 á 4 Mand entrede op paa Baaddækket. Mens jeg selv stod ved agterste Kanon, entrede en Tysker over Gelænderet og truede mig med sin Maskinpistol, idet han ganske forvirret og med kendelig Nervøsitet raabte: "Unter! Unter!" Hvad mon han mente med det? Vilde han have, jeg skulde lægge mig ned? Jeg blev dog hurtigt klar over, at det var Flaget, han vilde have mig til at stryge, da Flagfaldet netop var fastgjort til Gelænderet, der hver jeg stod. Jeg tænkte i Øjeblikket, hvilke alvorlige Konsekvenser det kunde faa, naar det ikke var Ordre fra Broen, og gik, som om jeg ikke havde forstaaet et Muk af det hele, for efter og gemte mit Foto Apparat i Salutskabet. Ogsaa den øvrige Kanonbesætning forsvandt, saa snart de erfarede Tyskernes Hensigt. Den sidste, som blev tilbage, var Aspirant Christoffersen, der meget mod sin Vilje bøjede sig for Kravet. Præcis Kl. 1040 gik Dannebrog ned for nu at vige Pladsen for Hagekorsflaget. Vi gjorde Front, blottede Hovederne, og uden nærmere Ordre fra Broen, varskoede Banjermesteren: "Huerne af". En mærkelig Fornemmelse, at se den tyske Klud blafre under Gaflen paa et dansk Orlogsskib. Hva' mon de næste Øjeblikke vilde bringe! Paa Baaddækket maatte vi ikke være mere. Med stor Spænding gik vi rundt paa Sidedækket og saa paa, hvorledes Tyskerne aftog Magasinerne fra de agterste Rekylgeværer. De værnepligtige kom hen til mig og udbad sig Revolvere; men jeg maatte desværre sige "Nej", da alle var udleveret til samtlige Befalingsmænd. I Tilfælde af, at vi selv skulde blive afvæbnet, lod vi en Del af Skibets Geværer lade op og skjulte dem i Køjerne i Sygelukafet, hvor de pudsigt nok endnu efter 8 Dages Forløb laa urørte.

Alle udviste en rolig Fatning, hvilket maaske skyldtes vor Næstkommanderende, der lige fra den tidlige Morgenstund havde vist sig fra den rolige og beherskede Side.

Kl. 1130 fortalte Næstkommanderende, at vi nu gjorde klar til at sænke Skibet. Helt saa let var det dog ikke, eftersom de fleste Bundventiler betjentes fra Maskinrummet, hvor der var sat tysk Vagt. Da dette kom Nordmanden Overfyrbøder Bastrup for Øre, slyngede han ud paa sit velkendte halv-norske og halv-danske: "Saa skal jeg fanden-rasseme aabne paa forreste Fyrplads", hvorpaa Bastrup ubemærket sprang ned paa Fyrpladsen og aabnede Bundventilen. Jeg selv og en Kollega gik ned i Kvartermestermessen og aabnede Køjerne, saa Vandet saa smaat begyndte at skulpe ind. Ligeledes var Søkadet Thamsborg Næstkommanderende behjælpelig med at aabne for Vandet til agterste Krudtmagasin.

Pludselig begyndte Ministrygeren at skyde paa os, hvoraf 1 Skud faldt foran INGOLF og et andet kun ca. 25 m tværs om Stb. Midt i Forvirringen havde flere af os naaet at faa bjerget lidt Haandbagage. For Øjeblikket var Bille-

derne af min Kone og Børn det dyrebareste tillige med den Tobak, jeg i Farten naaede at proppe ned i Mappen. Alle var vi indstillet paa at gaa i Baadene og indtog i Ro vore Pladser ved de respektive Fartøjer, ----- Spndingen voksede for nu gik det fra Mund til Mund, at Bomben til Sænkning af eget Skib af Næstkommanderende var anbragt og antændt agter i 1. Mesters Lukaf. Svæddryppende kom Bastrup op fra Fyrpladsen og betroede mig, at nu havde han gjort sin indsats, for nu vældede Vandet ind nede paa forreste Fyrplads, og Fødepumpen var stoppet. ----- Vi maatte stadig ikke gaa i Baadene, den tyske Oberløjtnant truede os med Skydning, saafremt vi gjorde Forsøget.

Pludselig opdagede Tyskerne, at Skibet havde faaet stærk Slagside og var i Færd med at synke, hvorpaa de raabte: "Was ist los, hinter, hinter". Under stærk Trussel og med Maskinpistoler i Ryggen blev vi jaget agter ud og trængt op paa Skansen. Tre Mand stillede sig tværs over Dækket med Munden pegende imod os. Paa Grund af den ringe Plads maatte flere af os sidde overskrævs paa Gelænderet, ja enkelte havde udvendig fra kun den ene Fod paa Løningen. Jeg selv sad paa Ryggen af en Bænk og noterede nervøst i min Lommebog. Da Chefen opdagede, hvilken farlig Situation Besætningen var bragt i, forhandlede han med Næstkommanderende, som derefter ubemærket af Tyskerne gik ned og fjernede Tændmekanismen. HVIDBJØRNEN, som vi hidtil havde haft paa nært Hold, sakkede mere og mere agter ud. Sikkerhedsventilen tøffede og arbejdede som aldrig før. --- Maskinen var gaaet i Staa. Der blev af Tyskerne præjet baade paa Pumpemesteren og Overfyrb. Bastrup --- og jeg tænkte mit. En Feltwebel kom farende fra Stb. Side med sin Maskinpistol pegende imod os og raabte: "Zehn Mann, zehn Mann!" Der var kun at parere Ordre, 10 Mand fra de forreste Rækker maatte frem og staa paa Geled om Stb., deriblandt Prins Flemming. Hvad skulde det betyde? 5 Minn. senere kom Kaptajn løjtnant Thostrup ned fra Kommandobroen og forklarede, at hvis det ikke lykkedes at faa Maskineriet i Gang igen og Skibet ført ind til Korsør, vilde de 10 Gidsler blive skudt. Situationen var yderst alvorlig, og Tankerne fløj hjem til Kone og Børn. Springe over Bord kunde ikke betale sig, da vi antagelig vilde blive beskudt baade fra eget Skib og fra en tililende Torpedojager, der nu laa agter i Kølvet. Endelig holdt Sikkerhedsventilen op med at tøffe, og Maskinen begyndte saa smaat at arbejde igen. Vi drejede Nord paa og satte Kursen mod Korsør. --- Det værste var overstået.

Kl. 1300 syntes HVIDBJØRNEN at gaa under med Forenden først og stærk Slagside Bb over. Ligesom INGOLF var ogsaa HVIDBJØRNEN blevet entret af en halv snes Tyskere, der dog viste sig mindre aggressive. Bomben havde man anbragt forude og indstillet til 10 Minn. Forsinkelse. Chefen lod Besætningen gaa agter ud, og da der kun var nogle faa Minn tilbage, saa Chefen paa sit Armbaandsur og sagde: "Om 5 Minn. gaar Skibet i Luften, maa vi gaa i Baadene?" "Dass ist nicht richtig", svarede Tyskerne. "Jo!", sagde Chefen og forlod derpaa Broen for at gaa agter efter til de øvrige. 2 Minn. før Bomben gik, sprang alle over Bord med faa Undtagelser, deriblandt Næstkommanderende og et Par Befalingsmænd, der forsøgte at fire et Redningsfartøj i Vandet. Søkadetterne Kieler og Brinck svømmede tilbage for at assistere og benyttede samtidig de kostbare Minn. til at nedhale Hagekorsflaget og hejse Dannebrog i Stedet, alt imens tyske Maskingeværkugler peb dem om Ørene. Kort Tid efter kom Ministrygeren paa nært Hold og bjærgede hele Besætningen dels fra Vandet og dels fra Baadene.

Kl. 1400 ankom INGOLF til Korsør Havn, hvor vi under Havnemanøvren var til almindelig Skue for de spadserende Søndagsmennesker, der fuldt ud forstod Situationen. Saa snart Skibet var kommet til Kaj, led Kommandoen fra den tyske Oberløjtnant: "Alle Offiziere und Mannschaften in Land antreten, drei Linen". Kategorivis traadte vi an i Land og blev mønstret op efter "Kommende - og Gaaende - Rulle". Bagage eller lignende var der overhovedet ikke Tale om at medbringe. Maskinister og Fyrbødere kom op lige fra de varme Maskinrum kun iført Bukser og Uldtrøje. Vaaben, Kadetdolke og Lommeknive skulde afleveres og blev lagt i en Bunke paa Kajen. Oberløjtnanten vigtede sig med ikke mindre end 3 Kadetdolke, der stak frem fra hans aabenstaaende Jakke, Souvenirs!

Officererne blev nu dirigeret op til Havnekontoret, mens alle vi øvrige gjorde venstre om. Med en Feltwebel i Spidsen paabegyndte vi de tungeste Skridt i vort Liv, nemlig Vejen til et ukendt Fangenskab. Den tyske Brutaltet gav sig hurtigt til Kende. Folk, som intetanende kom os i Møde, blev vist bort med Tilraab, og hjalp det ikke, blev Bøssekolben anvendt. -- Jo, Børgerne skulde rigtignok holdes i Uvidenhed.

Imidlertid naaede vi Bestemmellesstedet, en forhenværende Kommuneskole, hvor alle som een blev lukket inde i Gymnastiksalen. Meget Gymnastiksal var der nu ikke tilbage, eftersom den ene Trediedel var fyldt op med Hø fra Loft til Gulv, og det ene Hjørne dækket af Gulerødder og Kaalhoveder. Længe varede det derfor ikke, før der gik Svind i Grøntsagerne, ikke saa underligt, da vi ikke havde set Mad siden om Morgenens. En for en blev vi lukket ud for at forrette vore Fornødenheder under Bevogtning af en Tysker. Efterhaanden som Timerne gik, blev vi mere modige og entrede Ribberne for at se, hvad der foregik uden for Murene. Ved 1800-Tiden hørte vi Støj paa Gaden, og fra Ribberne

saa vi hele HVIDBJØRNENS Besætning troppe op i højst mærkværdige Paaklædninger. Kadetlærlingene var pludselig blevet A-Kadetter med Jakke og Krølle paa Ærmet. 2de Mester gik rundt i Intendant-Uniform, og Skibskokken var næsten ukendelig i Radiotelegrafistens Jakke. Forklaringen laa deri, at HVIDBJØRNENS Besætning ved Ankomsten til Korsør var gaaet om Bord i INGOLF for at iføre sig tørt Tøj.

Kl. 1900 blev vi kommanderet ud i Gaarden og fordelt i nogle store Lastbiler med ca. 20 i hver. Under Hurraraab og stor Sympati fra Befolkningens Side, kørte vi gennem Korsør til en Fangelejr paa Halskov ved Taarnborg. Her blev vi indskrevet skibsvis og fordelt til Barakkerne. Lejren var omgivet af Pigtraad og stærkt bevogtet med Maskingeværposter i Hjørnerne. I Løbet af Aftenen ankom de Besætninger, der ved Dag gry var blevet overmandet i Havnen, saaledes fra Ministrygeren SØRIDDEREN, SØLØVEN, SPRINGEREN, HAJEN, samt adskillige P.Kuttere. Udsigterne for et Maaltid Mad var stadig smaa; men efter en Del Parlamentaren fik jeg Tilladelse til sammen med et Par værnepligtige at køre tilbage til INGOLF og bjerge lidt Proviant. Lysmaskinen var gaaet i Staa, hvorfor vi i Halvmerke maatte famle os ned i Proviantkælderen. Ved Hjælp af en lille Lommelygte famlede vi os frem til Konserverbeholdningen og nogle gamle Oste. Paa Dækket tømte vi Brødskalet, ligesom jeg i Farten fik bjerget min Kuffert, der stod pakket i Vagtsrummet. Ved Ankomsten til Lejren blev Bilen stoppet og beordret aflæsset i det tyske Vagtslokale; kun hvad vi kunde bære i Hænderne maatte tages med til Barakken. Resten beholdt Tyskerne, og vi saa det aldrig mere.

Hver Barak var inddelt i 8 Rum med Køjeplads for 6 til 20 Mand. Madraserne var af Papir og stoppet med Træuld. Væggene var gulkalkede og smittede af ved den mindste Berøring, hvorfor det var tilraadeligt at paaklistre Væggene med Avispapir, forinden Tøjet kunde hænges op. Hver Mand fik udleveret 2 Tæpper og en Madskaal. Efter at have fortæret et Par Klemmer gik vi til Køjs paa den lidet behagelige Madras. Den haardt tiltrængte Søvn blev der nu ikke meget af. Man hørte en Del Skyderi i Løbet af Natten. Endvidere gik Vagtposterne og lyste med en lille Haandprojektor hen over de utilskodede Barakker. Skulde en Mand forrette sine Fornødenheder, maatte han først tilkalde Vagten og blev derefter under Bevogtning ført til de smaa Huse.

E. BISP

Således slutter kaptajnlejtant Bisp's dagbog for den 29. august, men dagbogen blev ført videre og indeholder optegnelser fra hele interneringsperioden, der varede frem til den 7. oktober 1943.

red.

FLÅDENS SÆNKNING DEN 29. AUGUST 1943 I ILLEGAL PRESSE OG LITTERATUR
af
Palle Roslyng-Jensen

Sænkningen af den danske flåde den 29. august 1943 havde en umiddelbar militær betydning ved, at den tyske marine derigennem blev unddraget en række fartøjer til brug i den tyske krigsførelse. Men af langt større betydning må den bedring af flådens og landets om-dømme sænkningen skabte hos de allierede siges at have været. Også i Danmark havde den virkninger. Det moralske eksempel, som en succesrig modstand overfor en overmægtig fjende afgav, var et af de forhold, der kunne tjene til at vise befolkningen modstandsbevægelsens nytte og berettigelse. Endelig medvirkede sænkningen til at give den danske marine et positivt image overfor den fremvoksende modstandsbevægelse og den danske befolkning som helhed.

Ved en gennemgang af de illegale blade og pjecers behandling og omtale af sænkningen vil vi i det følgende søge at vise, hvilket billede modstandsbevægelsen tegnede af flådens sænkning samt hvilken betydning man tillagde den. Dette skulle kunne afgive nogle vidnesbyrd om den moralske betydning den danske marines kamp den 29. august 1943 havde i selve Danmark.

Den illegale presse i Danmark omfatter i august 1943 ca. 100 blade, hvoraf knapt halvdelen er kommunistiske, en fjerdedel, hvad vi kan kalde for nationalt-konservative, medens den sidste fjerdedel ikke kan placeres indenfor de normale ideologiske eller partimæssige grupperinger enten fordi de er udtryk for et tværpolitisk samarbejde (f.eks. Frit Danmark) eller fordi den ideologiske baggrund ikke fremgår på grund af bladets nyhedsmæssige karakter. Af pjecer kendes der tre forskellige, der udelukkende behandler den danske marines kamp den 29. august (1). To ret ens pjecer, der giver en samlet fremstilling, samt en enkelt, der udelukkende omhandler begivenhederne på NIELS IUEL. Pjecerne er udgivet i forskellige optryk på 3-4 forskellige forlag, hvis gruppemæssige tilhørsforhold ikke altid kan bestemmes.

Den omtale flåden er genstand for i den periodisk udkommende illegale presse er betydelig forskellig alt efter organets karakter og udgivelsestidspunkt. En betydelig del af den illegale presse var "nyhedstjenester", d.v.s. bladet udelukkende bragte internationale, nationale og lokale nyheder uden normalt kommenterende og oversigtsmæssigt stof. Disse blade udkom som regel en gang om ugen, mens det

normale for hovedbladene var en gang om måneden. De fleste illegale nyhedstjenester har således, hvad angår udgivelsestidspunktet, været tilstrækkeligt tæt på den 29. august til, at de alle omtaler den danske marines kamp mere eller mindre udførligt. Oplysningerne her stammer i overvejende grad fra de illegale nyhedsbureauer samt svensk og engelsk radio, kun ganske enkelte har haft direkte meddelere p.g.a. den efterfølgende internering af den danske marines personel. Blandt de kommunistiske blade er der forholdsvis færre nyhedstjenester, idet kommunisterne tillagde kommenterende og agiterende stof højere prioritet end nyheder. I de eksisterende kommunistiske nyhedstjenester gives der gennemgående langt grundigere omtale af de strejker i Odense, Esbjerg og Århus, der ledte op til den 29. august, også selv om bladet først er udkommet nogle dage efter den 29. august. I de øvrige nyhedstjenester får de politiske forhandlinger klart den grundigste behandling, ofte med aftryk af dokumenter, medens der gennemgående er en nogenlunde ligelig behandling af strejkerne og de militære begivenheder. Enkelte blade i gruppen nationalt-konservative giver dog de militære begivenheder en meget høj prioritet fremfor strejkerne. "Studenternes Efterretningstjeneste", der i sine første årgange er af nyhedskarakter, anvender således næsten 3 sider i A4-format til gennemgang af de militære nyheder, heraf mere end to til den danske marines kamp.

Hovedbladenes dækning af flådens sænkning er i høj grad afhængig af udgivelsestidspunktet. Blade, der er udgivet kort efter 29. august og hvortil der ikke er knyttet en nyhedstjeneste, har som regel en referende gennemgang af begivenhederne. Hvis bladet er udgivet mere end en uge efter den 29. august er en gennemgang af selve begivenhederne som regel udeladt, idet disse da forudsættes kendt, og flådens sænkning nævnes kun i kommenterende oversigter og vurderinger af den 29. august. Hvor selve begivenhederne er noget på afstand af bladens udgivelsestidspunkter kan der ikke konstateres nogen forskel i det omfang, flådens sænkning kommenteres.

De konkrete oplysninger, der gives, er i de første dage efter den 29. august ofte af ret upræcis karakter. Typisk er således følgende notits: "Fra kl. 4-6 blev der kæmpet i København. Især ydede den danske marine helttemodig modstand mod det tyske overfald, og flådens skibe blev sænket. Flere af skibene forsøgte at sejle ud af havnen for at komme til Sverige, og det lykkedes for en torpedobåd og for 5 eller 6 mindre skibe. Man mener, at nogle af skibene blev skudt i sænk under flugtforsøget. Marinens depoter af våben og ammunition

blev sprængt i luften. Artilleriskibet NIELS IUEL lå i Holbæk Fjord, og ved redaktionens slutning var man uden underretninger om skibets skæbne" (2). Det ses gennem notitsen, hvor vanskeligt det var at få korrekte, bekræftede oplysninger. De undslupne skibe kom således ikke fra Holmen, tyskerne sænkede ingen skibe i København og der var endnu ingen oplysninger om NIELS IUEL.

Den på dette tidspunkt dominerende kommunistiske presse fremhæver overalt flådens forbilledlige holdning og der gives en række nyttige analyser af baggrunden for det tyske overfald. "Land og Folk" skriver således i et særtryk en af de første dage i september: "Overfaldet på de militære etableringer og flåden viser tydeligt, at de krævede foranstaltninger sigtede videre end til opretholdelse af "ro og orden". Det var spørgsmålet om tyskernes forbliven eller ikke her i landet. De frygtede det danske folk og militær såvel i den nuværende situation som under en invasion". Hærens og flådens modstand sættes op som et ideal, der bør følges op af hele folket: "Med dødsforagtende mod har vore soldater overfor en overmægtig modstander kæmpet for Danmarks sag. Nu må vi alle som een tage denne kamp op" (3). Kun i ringe omfang er begivenhederne således indplaceret i en ideologisk sammenhæng i de kommunistiske blade. En antydning af den kommunistiske folkefrontspolitik får vi dog f.eks. i følgende konstatering: "Det tyske voldsкуп afslørede med tydelighed, at modstandsfronten omfatter hele det danske folk. Militæret satte sig til modværge. Flåden sænkedes eller undslap. Arbejdere og funktionærer var i største ophidselse..." (4). Og det kan ligeledes være bevidst, at kun den menige soldat og ikke officeren nævnes i denne passus: "...det (frihedens og retfærdighedens Danmark) har talt gennem den menige danske soldats og marinere tapre holdning overfor en dræbende stormagt" (5).

Hvor man i de kommunistiske blade stiller marinen og hæren lige, og omtaler dem i samme åndedrag som strejkerne, som et udtryk for hele folkets enige modstand, så er der i den ikke-partibundne presse en større nuancering og skepsis. Den kommunistiske presse kan således sætte Marinen som et særligt fremhævet positivt eksempel, "følg den danske flådes og ikke Scavenius og Stamms eksempel" (6), mens den af Frit Danmark udgivne pjece om den 29. august 1943 tager en mere forbeholden holdning, og den lægger direkte skel mellem Marinen og Hæren. "Skal vi være ærlige, må vi indrømme, at der er meget, vi kunne ønske havde formet sig anderledes natten mellem den 28. og 29. august, desværre viste det sig jo, at den begejstring over den heltmodige modstand, som vi alle var optændt af i de første dage, ikke helt havde

den baggrund, man troede. Vi kan være stolte over, at den danske flåde sænkede sig selv, men bortset fra dette og fra spredte begivenheder, hvor danske soldater gjorde deres modige indsats, har vi ingen grund til national begejstring over det forsvar, der blev præsteret" (7).

Den konservativt-nationale presse betragter gennemgående begivenhederne mere isoleret. Der lægges ikke skel i modstanden som i Frit Danmark, og begivenhederne sættes ofte ind i en historisk sammenhæng. Betydningen af flådens sænkning som et nationalt eksempel fremhæves på samme måde som hos kommunisterne, men på en lidt mere diskret måde. "Aldrig før har vi været knyttet så fast til flaget, aldrig før har vi følt, at friheden har været så tunge ofre værd som i denne stund. ... thi der kommer en tid efter denne, hvor gunstig vind fylder sejlene, og hvor fangenskabets lænker brister - indtil da vil vi leve og handle i vor tro på at: Aldrig kan et folk forgå, som ikke vil det selv" (8). Mens kommunisterne lægger vægt på det kollektive er der hos de nationalt-konservative en tendens til at fremhæve det personlige element, en fremragende enkeltpersons indsats. "... fortællingen, som dels er tænkt som en hyldest til kommandørkaptajn Westermann..." (9).

Konkluderende kan vi sige, at den illegale presse i alle tilfælde har anvendt den danske marines kamp og flådens sænkning som et eksempel på effektiv og efterfølgelsesværdig modstand mod den tyske besættelsesmagt. Den har skullet vise, at det kunne nytte at gøre modstand. Den sammenhæng begivenhederne sættes ind i er forskellig alt efter ideologisk udgangspunkt. Kommunisterne lægger vægt på det kollektive, hele folkets enige modstand, hvor flådens sænkning blot er et særligt fremragende eksempel; de nationalt-konservative fremhæver den personlige indsats og begivenhedernes betydning i en historisk sammenhæng, som et eksempel på fremtidens Danmark og en følge op af fortidens traditioner. De ideologisk ubundne grupper forsøger en mere skeptisk afbalceret linje. Begivenhederne den 29. august 1943 har for Marinen betydet, at der gennem den illegale presse skabtes et enigt billede, ud fra forskelligt anlagte vurderinger, af den danske marine som et eksempel på modstandsevne og modstandsvilje. Et billede, der af modstandsbevægelsen anvendtes for at få hele det danske folk til at slutte op i kampen mod tyskerne.

PALLE ROSLYNG-JENSEN

N O T E R

- (1) a. Den danske Flaades Kamp og Sænkning den 29.8.1943, 31 sider.
b. Den danske Flaades Toulon. Øjenvidners Beretning om Flaadens Kamp og Sænkning den 29.8.1943. Forlaget Frit Danmark, 19 s.
c. Niels Juels Endeligt den 29.8.1943, 5 s.
- (2) Danskeren, 1.Aarg. nr. 7 prim. september 1943
- (3) Land og Folk, særnummer 29.8.1943
- (4) Land og Folk, særnummer, primo september 1943
- (5) Trods Alt, Odense, nr.13 September 1943
- (6) Ibid.
- (7) 29. August 1943. Udgivet af Frit Danmark, december 1943 p.128
- (8) Den danske Flaades Kamp og Sænkning...etc. Forordet.
- (9) Niels Juels Endeligt den 29.8.1943. Forordet.

HER HAVDE DER VÆRET PLADS TIL DERES INDLÆG I

MARINEHISTORISK TIDSSKRIFT

!!!!!!!!!!

HVORNÅR HØRER VI FRA D E M

?????????

ABONNEMENTSPRIS FOR IKKE-MEDLEMMER

kr. 16

%/%/%/%/%/%/%/%

I N D H O L D S F O R T E G N E L S E

Meddelelser til medlemmerne af Marinehistorisk Selskab.....	2
Meddelelser til medlemmerne af Selskabet Fregatten Jyllands Venner.....	3
På maven på fregatten JYLLANDS flagknap, af civilingeniør Hans H. Kjølser.....	5
Placeringen af Flådens skibe den 29. august 1943, red.	7
Inspektionsskibet HVIDBJØRNENS undergang i Store Bælt, red.	11
Søndag den 29. august 1943, af kaptajnløjtnant E.Bisp.....	14
Flådens sænkning den 29. august 1943 i illegal presse og litteratur, af stud.mag. Palle Roslyng-Jensen.....	20